

Наталя Куляниця

УРЯД СТАРОСТИ У МІСТІ КРЕМЕНЕЦЬ В 1560–1627 РОКАХ

У статті досліджено уряд старости у волинському місті Кременці за часів, коли його очолювали князі Збараські. На основі матеріалів Кременецького земського суду висвітлено діяльність гродських урядників, призначуваних князями Збараськими, які були клієнтами старости.

Ключові слова: місто, замок, уряд, староста, суддя, писар.

У період пізнього Середньовіччя міста Волині стають центрами суспільно-політичного, економічного та культурного розвитку. Значною мірою цьому сприяло надання окремим із них магдебурзького права. 9 травня 1431 р. місто Кременець теж отримало такий привілей, який з часом неодноразово підтверджувався. Відповідно формувався і міський уряд на чолі з королівським намісником, який у XVI ст. дістав назву старости зі значним розширенням повноважень.

Репрезентуючи верховного володаря, староста мав потужну адміністративну владу, завідував функціонуванням гроду (замку). Цю посаду міг обіймати лише шляхтич, який мав земельно-володіння в регіоні протягом тривалого часу. Такими в другій половині XVI ст. були князі Збараські. Представники цієї родини утримували Кременецьке староство на Волині з 1560 по 1627 р., що свідчить про їх потугу і можливість.

Місто Кременець ранньонового часу вже стало об'єктом наукового пошуку. Однак за період урядування там князів Збараських воно було досліджене лише опосередковано. У ґрунтовній праці Митрофана Довнар-Запольського про українські староства було чітко схарактеризовано роль старост і воєвод, окремо наведено повноваження двох урядів та здійснено їх порівняння¹.

Стаття Володимира Собчука містить детальний перелік джерельної бази та історіографії, що мають безпосереднє відношення до вивчення міста Кременця. Автор чітко змалював структуру Кременецького замку, зазначив, в який час грод виглядав найкраще та хто доклав до цього зусиль². Важливою для вивчення населення Кременця в XVI–XVII ст. є робота Віктора Атаманенка³. Автор наводить багато цікавих фак-

тів про запровадження в місті податків, монополію на певні товари тощо. Вивченню гродських урядів на Волині, зокрема Луцького, присвячена стаття Володимира Поліщука⁴.

Метою статті є дослідження уряду старости волинського міста Кременця у 1560–1627 рр. Основним джерелом для роботи стали документи Кременецького земського суду, оскільки книги гродського суду не збереглися. Цінним є також ревізійний опис Кременецького замку 1563 р.

У 1536–1556 рр. Кременець був у власності королеви Бони. Поселення стає одним із провідних центрів регіону. За господарювання Бони в Кременці старостували луцький ключник Дахно Васильович (1536–1538), якийсь Грабинський (1538), Станіслав Фальчевський (1538–1543), Щасний Герцик (1543–1548), Іван Боговितिнович (1548) і Петро Семашко (1549–1560)⁵. Королева через своїх урядників зробила місто одним із найрозвиненіших у регіоні.

У 1560 р. король Сигізмунд II Август номінував князя Миколая Збараського на Кременецьке староство, віддавши йому замок у Кременці з містом і волостю⁶. Важливим моментом є те, що 24 серпня 1565 р. король заставив у 3000 кіп грошей староство Миколаю Збараському⁷. Монарх не мав можливості повернути заставу, що давало змогу Миколаю Збараському передати уряд у спадок своєму сину Янушу. Польський дослідник Антоні Мончак зазначав, що на таких прикладах помітно так звану «систему династичної

описово-статистичного характеру // Студії і матеріали з історії Волині, 2009. — Кременець, 2009. — С. 51–63.

⁴ Поліщук В.В. Луцький замковий уряд в адміністративній системі Великого князівства Литовського до реформи 1564–1566 рр. // Український історичний журнал. — 2003. — № 2. — С. 3–14.

⁵ Urządnicy wołyńscy XIV–XVIII wieku. — Kórnik, 2007. — S. 62–63.

⁶ Wolff J. Kniaziowie litewsko-rusky od konca XIV wieku. — Warszawa, 1895. — S. 616.

⁷ Любавский М.К. Литовско-русский сейм. Опыт по истории учреждения в связи с внутренним строем и внешней жизнью государства. — М., 1900. — С. 687.

¹ Довнар-Запольский М.В. Украинские староства в первой половине XVI в. — 1908. — С. 43.

² Собчук В. Кременецький замок // Студії і матеріали з історії Волині. — Кременець, 2012. — С. 73–114.

³ Атаманенко В. Населення міста Кременця другої половини XVI — першої половини XVII ст. за джерелами

власності»⁸. Власне, це давало змогу можновладцям контролювати протягом десятиліть землі в конкретному регіоні.

Отже, у той період не було рідкістю утримування певним родом старостинського уряду довгий час. Звісно, стосувалось це великих земельвласників, князів, які надавали значні позики королю. Наприклад, Костянтин Острозький отримав право на передачу Білої Церкви в доживотну власність своєму сину Янушу. Відповідно Януш дістав таке ж право для свого сина Олександра⁹. Ще один приклад — Михайло Вишневецький, староста черкаський і канівський у 1559–1579 рр., ще за життя передав цих два уряди своєму сину Олександру¹⁰. У родині Заславських: Януш утримує уряд житомирського старости у 1598–1609 рр., а в 1609–1629 рр. житомирським старостою є його син Олександр¹¹.

Одразу після смерті Миколая Збараського його син Януш стає кременецьким старостою¹². На цей час князь був впливовою особою, відзначався військовими здібностями. Тож за свої «послуги» королю Стефану Баторію під час Лівонської війни Януш Збараський утримує, окрім Кременецького староства, дїгнітарський уряд брацлавського воеводи.

Матеріали земського суду дають змогу простежити, у яких справах найчастіше згадуються старости, з ким мають суперечності, хто є їхніми слугами та хто входить до гродського суду. Власне, документами земського суду староста не завідував, що дає нам змогу більш об'єктивно поглянути на діяльність останнього.

За документами Кременецького земського суду можна з'ясувати, яку владу в старостві мав Януш Збараський. Ім'я князя присутнє у книгах Кременецького земського суду у 218 справах! Він згадується у справах з Журавницьким¹³, старостою Луцького повіту, Костянтином та Олександром Острозькими¹⁴, Лудвиськими¹⁵, Булигами¹⁶, Жашковськими¹⁷, радомським каштеляном Андрієм Фірлеєм¹⁸, Хом'яками¹⁹, зі своїми далекими родичами Вишневецькими і багатьма

іншими²⁰. Майже у всіх Януша Збараського позивають до суду через наїзди, грабежі, захоплення маєтків. У такий спосіб кременецький староста, користуючись своїм вигідним становищем, збільшував кількість власних маєтностей.

Останнім представником родини Збараських, який утримував кременецьке староство, був син Януша Збараського Криштоф. Отримав він цей уряд одразу після смерті брацлавського воеводи Януша Збараського. Криштоф здобув староство в нагороду за те, що під час сандомирського рокошу, який тривав з 1606 по 1609 р., підтримував сторону короля Сигізмунда III²¹.

Отож розглядаючи діяльність кременецьких старост, коли цей уряд утримували Збараські, можна помітити загальну тенденцію: всі три покоління були вельми заможними, підтримували інтереси короля і це, у свою чергу, давало їм можливість утримувати (в цьому випадку) кременецьке староство.

Щодо загальних повноважень старости, то він насамперед мав займатись обороною замку: облаштуванням твердині, реконструкцією, будовою. Також у його обов'язки входило повідомляти шляхті, коли відбудеться скликання посполитого рушення, в якому мали брати участь усі шляхетські родини під загрозою стягнень в 24 коп грошей на користь великого князя²².

До адміністративно-господарських функцій старости належало відання про виконання судових рішень. Після реформи 1564–1566 рр. з утворенням гродського суду староста стає його очільником. За Другим литовським статутом староста мав право вирішувати найважливіші кримінальні справи, по-іншому їх називають — «старостинськими артикулами». Це, зокрема, наїзди на шляхетські маєтки, грабежі, вбивство шляхтича, підробка грошей тощо²³. Важливим залишається той момент, що староста і гродські судді мали певні привілеї в підсудності. Останні підлягали лише суду короля за виключенням тих справ, що стосувались наїзду на маєтки, де вони виступали як звичайні землевласники в регіоні. У документах Кременецького земського суду знаходимо чимало виписів, що стосуються наїздів на шляхетські дома. Для прикладу можна навести скарги князя Льва Воронецького, судді Кременецького гродського суду, на пана Лавріна Пісочинського за захоплення спадкового рухомого і нерухомого

⁸ Maczak A. Klientela. — Warszawa, 1994. — S. 115–116.

⁹ Довнар-Запольский М.В. Указ. соч. — С. 43.

¹⁰ Яковенко Н.М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). — К., 2008. — С. 337.

¹¹ Urzednicy wojewodztwa kijowskiego i czernichowskiego XV–XVIII wieku. — Kórnik, 2002. — S. 139.

¹² Ibid. — S. 63.

¹³ Кременецький земський суд. Описи актових книг XVI–XVII ст. — К., 1959. — Вип. 1. — С. 55.

¹⁴ Там само. — С. 78, 131.

¹⁵ Там само. — С. 86, 119.

¹⁶ Там само. — С. 87.

¹⁷ Там само. — С. 91.

¹⁸ Там само. — С. 122.

¹⁹ Кременецький земський суд. Описи актових книг XVI–XVII ст. — К., 1965. — Вип. 2. — С. 34.

²⁰ Там само. — С. 42.

²¹ Anusik Z. Kasztelan krakowski Jerzy ks. Zbaraski (1574–1631) // Studia i szkice staropolskie. — Łódź, 2011. — S. 690.

²² Ковальова С.Г. Судуострий і судочинство на Українських землях Великого князівства Литовського. — Миколаїв, 2008. — С. 87.

²³ Статут Вялікага княства Літоўскага 1566 года. — Мінск, 2003. — С. 60.

майна²⁴. За період з 1592 по 1598 рр. маємо 9 справ, в яких то Пісочинський, то Вороніцький звинувачують один одного в наїздах і грабежах²⁵.

У період, коли старостою був Миколай Збаразький, місто Кременець отримало привілей на право мати соляний склад (1568). А також двічі на рік проводити вільний ярмарок: на Сьому суботу (наприкінці лютого) та на Святого Івана Богослова (26 вересня)²⁶. Усе це робило Кременець важливим торговельним центром всього воєводства.

Староста мав також слідкувати за татарами і в разі потреби завжди бути готовим до організації оборони. Про наближення небезпеки він мав негайно повідомляти великому князю та сусіднім старостам²⁷.

До повноважень старости входило стеження за виконанням повинностей жителями міста, збором податків з тієї його частини, що належала до королівської юрисдикції. Звичайно, здійснювали вони їх не самостійно, а через своїх урядників. Свідчення про зловживання своїм урядом можна неодноразово знайти в документах ранньомодерного часу. Зокрема, у скарзі міщан Кременця 1570 р. на орендаря кременецького старости Миколи Збаразького йшлося про повторне збирання податків у місті²⁸.

Поміж тим уряд старости дозволяв створювати «міні-держави», контролювати і розпоряджатися всім, чим багате староство. Власне, як приклад можна навести лист, адресований Мартинові Хармезькому, служебнику короля Сигізмунда II Августа, писаний у 1566 р. Насамперед король звертається до кременецького старости князя Миколая Збаразького та повідомляє, що виділив своєму служебнику вісім волок осілих і два пустих в «державе твоей», тобто князя Миколая Збаразького²⁹.

Староста відав кордонами повіту (з 1566 р.). Свідченням цього є грамота про визначення кодонів Кременецького повіту 1569 р., в якій кременецький староста Миколай Збаразький разом із королівським дворянином Іваном Воловичем мали позначити кордони повіту та відіслати інформацію до коронного скарбу³⁰.

За урядування Миколая Збаразького місто Кременець входило в трійку найбільших населених пунктів Волинського воєводства. Люстрація

1563 р. налічує у місті Кременці разом із передмістями 1000 домів³¹.

До обов'язків старости також входила охорона королівщин. У документах Кременецького земського суду знаходимо справи, в яких Миколай Збаразький звинувачує князя Григорія Подгорецького і пана Петра Безчасного у захопленні ними королівських земель³². Ще один приклад можна навести за участю Януша Збаразького. Князь-староста у документах зазначає про самовільне встановлення меж королівського села Осники в Кременецькому повіті орендарем Мартином Хармезьким і Савином Яловицьким³³. У книгах Кременецького земського суду можна знайти чимало аналогічних прикладів.

Однак старости не завжди сумлінно виконували свої обов'язки. Тут показово є скарга Івана Борзобагатого на кременецького старосту за відмову розглядати справу та за судову тяганину³⁴. Подібною є відмова кременецького старости Миколая Збаразького прийняти позови від панів Войтеха і Яна Каменецьких про втечу підданих³⁵. Це логічно, оскільки останні втекли саме до старости. Згодом на схожі скарги ми натрапляємо в інших справах, в яких зазначено, що Миколай Збаразький відмовився повертати підданих-втікачів панам Войтеху і Яну Каменецьким³⁶. У наступній справі йдеться про те, що кременецький староста відмовився повернути пану Степану Шумському «королівські листи»³⁷. Ймовірно, у них були якісь надання останньому, а Миколай Збаразький привласнив їх собі.

Можна припустити, що далеко не всі справи, в яких фігурували зі злочинами Збаразькі, були включені чи вписані до книг Кременецького земського суду. Адже що стосувалось гродських документів, то вони підпорядковувались безпосередньо старості та його урядникам.

Утримування уряду в ранньомодерний час давало змогу старостам створювати свою клієнтарну структуру, яка базувалась на спільності інтересів. Ці зв'язки підлеглості позначались через належність до уряду старости.

Беручи за основне джерело документи Кременецького земського суду, спробуємо окреслити урядників, що служили Збаразьким як кременецьким старостам. Список є не повним за відсутності інформації в цьому джерелі (табл. 1, 2 та 3).

²⁴ Кременецький земський суд... — Вип. I. — С. 181.

²⁵ Там само. — С. 90, 110, 120, 131, 135, 145.

²⁶ Lietuvos Metrika (1566–1574). — Knyga Nr. 51. — S. 177.

²⁷ Довнар-Запольский М.В. Указ. соч. — С. 68.

²⁸ Кременецький земський суд... — Вип. I. — С. 34.

²⁹ Lietuvos Metrika (1566–1574). — Knyga Nr. 51. — S. 145.

³⁰ Архив Юго-Западной России (далі — АЮЗР). — Ч. 7. — Т. 2. — К., 1890. — С. 38.

³¹ Там само. — С. 126.

³² Кременецький земський суд... — Вип. I. — С. 24.

³³ Там само. — С. 78.

³⁴ Там само. — С. 23.

³⁵ Там само. — С. 38.

³⁶ Там само. — С. 39.

³⁷ Там само. — С. 41.

Таблиця 1

**УРЯДНИКИ КРЕМЕНЕЦЬКОГО ЗАМКОВОГО
(після 1566 р. — ГРОДСЬКОГО) УРЯДУ
КРЕМЕНЕЦЬКИХ СТАРОСТ МИКОЛАЯ,
ЯНУША ТА КРИШТОФА ЗБАРАЗЬКИХ (1560–1627),
ПІДСТАРОСТИ З 1566 ПО 1627 р.**

Білецький Олексій	з 1566 р. по 15.08.1566 р. (втратив уряд через походження з Великого князівства Литовського і недавнє набуття власності в Кременецькому повіті)
Войнич-Воронецький Лев	1566–1568 рр. ³⁸
Грунчовський (Кгрунчовський) Юзеф	1568–1571 рр. (вже колишній)
Каменський Станіслав	1576 р. ³⁹
Лосятинський Григорій	1583 ⁴⁰ — 1584 р. ⁴¹ , 1585 р. ⁴²
Лудвиський Федір	1588 р. ⁴³
Білецький Томаш	1591–1593 рр.
Либишевський Ян	1603–1619 рр.
Либишевський Дем'ян	1619 — ?

Таблиця 2

ГРОДСЬКІ СУДДІ

Білецький Олексій	1569 ⁴⁴ — бл. 1579 р.
Войнич-Воронецький Лев	1584–1597 рр. ⁴⁵
Дениско Матфеевський Григорій	1609 р. ⁴⁶
Куликовський Олександр	бл. 1616–1619 рр.

Таблиця 3

ГРОДСЬКІ ПИСАРІ

Жирицький Андрій	бл. 1579 р.
Дедеркало Григорій	1592–1594 рр.
Бруяка Федір	бл. 1611 р.
Ледоховський Олександр	1611–1621 рр.

³⁸ Войтович Л.В. Княжа доба: Портрети еліти. — Біла Церква, 2006. — С. 660.

³⁹ Селянський рух на Україні 1569–1647: збірник документів і матеріалів. — К., 1993. — С. 54.

⁴⁰ Там само. — С. 72.

⁴¹ АЮЗР. — Ч. 8. — Т. 3. — К., 1909. — С. 424.

⁴² Селянський рух на Україні 1569–1647. — С. 73.

⁴³ Там само. — С. 80.

⁴⁴ Торгівля на Україні XIV — середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянина. — К., 1990. — С. 131.

⁴⁵ Селянський рух на Україні 1569–1647. — С. 80.

⁴⁶ Там само. — С. 144.

Отож найважливіші урядники, яких староста міг призначати, були підстароста, гродський суддя та гродський писар. Хто такий підстароста? Це намісник старости, який головував на судових засіданнях за відсутності старости й загалом виконував обов'язки старости на час його від'їзду. Старостами здебільшого (та й у нашому випадку) були князі, які поміж тим займали сенаторські уряди (це стосується Януша Збараського — брацлавський воєвода, Криштоф Збараський — коронний конюший). Таким чином сам староста не часто відвідував засідання суду. Виконував цей обов'язок підстароста. Як видно з *табл. 1*, підстарости змінювались доволі часто. У період, коли кременецькими старостами були три покоління Збараських (1560–1627), обов'язки підстарост виконувало дев'ять осіб. І цей список є далеко неповним.

Усі троє — підстароста, гродський суддя та писар — мали бути осілими людьми в повіті. Тут для прикладу можна навести Олексія Білецького, який всього декілька місяців утримував уряд кременецького підстарости. І втратив його через те, що був «чужим» на території Кременецького повіту⁴⁷.

Староста спирався на своїх найближчих замкових урядників, оскільки ці люди здебільшого були його клієнтами. Яскравим прикладом є вже згадуваний Лев Воронецький, гродський суддя, в час, коли старостою був Януш Збараський. Останній здавна вів затяті суперечки з Лавріном Пісочинським за маєтності в межах Брацлавського воєводства. Відповідно у документах Кременецького земського суду ми теж знаходимо неодноразові конфлікти між Воронецьким та Пісочинським. Це видається не випадковим.

Отже, міськими старостами на Волині другої половини XVI — початку XVII ст. здебільшого ставали великі землевласники. Обов'язковою умовою для отримання уряду була «осілість» у регіоні. Князям Збараським вдалось спадково утримувати уряд кременецького старости упродовж десятиліть через покровительство короля, високу фінансову забезпеченість та політичну активність. До повноважень старост входило скликати посполите рушення, очолювати гродський суд, слідкувати за охороною королівщин. Крім того, він мав право безпосередньо призначати гродських урядників, які, ймовірно, були клієнтами старости.

⁴⁷ Urzędnicy wołyńscy XIV–XVIII wieku. — S. 51.

ДЖЕРЕЛА

1. Архив Юго-Западной России. — К., 1888. — Ч. 7. — Т. 2: Акты для истории провинциальных сеймиков Юго-Западного края во второй половине XVII в. (1654–1697 гг.) / под ред. Н.В. Стороженко. — 719 с.
2. Архив Юго-Западной России. — К., 1909. — Ч. 8. — Т. 3: Акты о брачном праве и семейном быте в Юго-Западной Руси в XVI—XVII вв. / под ред. О.И. Левицкого. — 858 с.
3. Атаманенко В. Населення міста Кременця другої половини XVI — першої половини XVII ст. за джерелами описово-статистичного характеру / В. Атаманенко // Студії і матеріали з історії Волині, 2009. — Кременець, 2009. — С. 51–63.
4. Войтович Л.В. Княжа доба: Портрети еліти / Л.В. Войтович. — Біла Церква : Пшонківський О.В., 2006. — 781 с.
5. Довнар-Запольский М.В. Украинские староства в первой половине XVI в. / М.В. Довнар-Запольский. — К., 1908. — 118 с.
6. Ковальова С.Г. Судоустрій і судочинство на Українських землях Великого князівства Литовського : монографія / С.Г. Ковальова. — Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. — 200 с.
7. Кременецький земський суд. Описи актових книг XVI–XVII ст. — Вип. 1: книги № 1–11 (1568–1598 рр.) / упоряд. Л. Попова, З. Хомуцька, В. Чунтулова. — К., 1959. — 256 с.
8. Кременецький земський суд. Описи актових книг XVI–XVII ст. — Вип. 2: книги № 12–22 (1601–1614 рр.) / упоряд. Л.А. Проценко, З.С. Хомуцька, В.Д. Чунтулова. — К., 1965. — 353 с.
9. Любавский М.К. Литовско-русский сейм. Опыт по истории учреждения в связи с внутренним строем и внешней жизнью государства / М.К. Любавский. — М., 1900. — 1163 с.
10. Поліщук В.В. Луцький замковий уряд в адміністративній системі Великого князівства Литовського до реформи 1564–1566 рр. / В.В. Поліщук // Український історичний журнал. — 2003. — № 2. — С. 3–14.
11. Селянський рух на Україні 1569–1647: збірник документів і матеріалів / упоряд. Г. Боряк, К. Віслобоков та ін. — К. : Наукова думка, 1993. — 535 с.
12. Собчук В. Кременецький замок / В. Собчук // Студії і матеріали з історії Волині. — Кременець, 2012. — С. 73–114.
13. Статут Вялікага княства Літоўскага 1566 года. — Мінск, 2003. — С. 35–263.
14. Торгівля на Україні XIV — середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянина / АН УРСР, Археограф, комісія та ін.; упор. В.М. Кравченко, Н.М. Яковенко; редкол.: М.Ф. Котляр (відп. ред.) та ін. — К. : Наукова думка, 1990. — 408 с.
15. Яковенко Н.М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна) / Н.М. Яковенко. — Київ : Критика, 2008. — 472 с.
16. Anusik Z. Kasztelan krakowski Jerzy ks. Zbaraski (1574–1631) / Z. Anusik // Studia i szkice staropolskie. — Łódź, 2011. — S. 683–767.
17. Lietuvos Metrika: knyga Nr. 51 (1566–1574) / užrašymų knyga 51 — Литовская Метрика: книга записей 51 / parengė A. Baliulis, A. Ragauskas R. Ragauskienė. — Vilnius : Žara, 2000. — 486 p.
18. Mączak A. Klientela / A. Mączak. — Warszawa, 1994. — 357 s.
19. Urzędnicy wołyńscy XIV–XVIII wieku. Spisy / Opr. Marian Wolski. — Kórnik, 2007. — 188 s.
20. Urzednicy wojewodztwa kijowskiego i czernichowskiego XV–XVIII wieku. Spisy / Opr. E. Janas i W. Kłaczewski. — Kórnik, 2002. — 344 s.
21. Wolff J. Kniazowie litewsko-rusky od konca XIV wieku / J. Wolff. — Warszawa, 1895. — 698 s.

REFERENCES

1. Arkhiv Yugo-Zapadnoi Rossii. — K., 1888. — Ch. 7. — T. 2: Akty dlia istorii provintsialnykh seimikov Yugo-Zapadnogo kraia vo vtoroi polovine XVII v. (1654–1697 gg.) / Pod red. N.V. Storozhenko. — 719 s.
2. Arhiv Yugo-Zapadnoi Rossii. — K., 1909. — Ch. 8. — T. 3: Akty o brachnom prave i semeinom byte v Yugo-Zapadnoi Rusi v XVI–XVII vv. / Pod red. O.I. Levitskogo. — 858 s.
3. Atamanenko V. Naselennia mista Kremensia druhoi polovyny XVI — pershoi polovyny XVII st. za dzherelamy opysovo-statystychnoho kharakteru / V. Atamanenko // Studii i materialy z istorii Volyni, 2009. — Kremenets, 2009. — S. 51–63.
4. Voitovych L.V. Kniazha doba: Portrety elity / L.V. Voitovych. — Bila Tserkva : Pshonkivskiy O.V., 2006. — 781 s.
5. Dovnar-Zapolskii M.V. Ukrainskii starostva v pervoi polovine XVI v. / M.V. Dovnar-Zapolskii. — K., 1908. — 118 s.

6. Kovaliova S.G. Sudoustrii i sudochynstvo na Ukrainykykh zemliakh Velykoho kniazivstva Lytovskoho : monografiia / S.G. Kovaliova. — Mikolaiv : Vyd-vo MDGU im. Petra Mohyly, 2008. — 200 s.
7. Kremenetskyi zemskyi sud. Opysy aktovykh knykh XVI–XVII st. — Vyp. 1: knyhy № 1–11 (1568–1598 rr.) / Uporiad. L. Popova, Z. Homutetska, V. Chuntulova. — K., 1959. — 256 s.
8. Kremenetskyi zemskyi sud. Opysy aktovykh knykh XVI–XVII st. — Vyp. 2: knyhy № 12–22 (1601–1614 rr.) / Uporiad. L.A. Protsenko, Z.S. Homutetska, V.D. Chuntulova. — K., 1965. — 353 s.
9. Liubavskii M. K. Litovsko-russkii Seim. Opyt po istorii uchrezhdeniia v sviazi s vnutrennim stroiem i vneshnei zhizniu gosudarstva / M.K. Liubavskii. — M., 1900. — 1163 s.
10. Polishchuk V.V. Lutskii zamkovyi uriad v administrativnii systemi Velykoho kniazivstva Lytovskoho do reformy 1564–1566 rr. / V.V. Polishchuk // Ukrainyky istorichnyi zhurnal. — 2003. — № 2. — С. 3–14.
11. Selianskyi rukh na Ukraini 1569–1647 : zbirnik dokumentiv i materialiv / Uporiad. G. Boriak, K. Vislobokov ta in. — K. : Naukova dumka, 1993. — 535 s.
12. Sobchuk V. Kremenetskyi замок / V. Sobchuk // Studii i materialy z istorii Volyni. — Kremenets, 2012. — S. 73–114.
13. Statut Vialikaga kniastva Litoiskaga 1566 goda. — Minsk, 2003. — S. 35–263.
14. Torhivlia na Ukraini XIV — seredyna XVII stolittia: Volyn i Naddniprianshchyna / AN URSS, Arkheohraf, komisiia ta in.; upor. V.M. Kravchenko, N.M. Yakovenko; redkol.: M.F. Kotliar (vidp. red.) ta in. — K. : Naukova dumka, 1990. — 408 s.
15. Yakovenko N.M. Ukrainska shliakhhta z kintsia XIV do seredyny XVII st. (Volyn i Tsentralna Ukraina) / N.M. Yakovenko. — Kyiv : Krytyka, 2008. — 472 s.
16. Anusik Z. Kasztelan krakowski Jerzy ks. Zbaraski (1574–1631) // Studia i szkice staropolskie. — Łódź, 2011. — S. 683–767.
17. Lietuvos Metrika: knyga Nr. 51 (1566–1574) / užrašymų knyga 51 — Litovskaja Metrika: kniga zapisej 51 / parengė A. Baliulis, A. Ragauskasir R. Ragauskienė. — Vilnius: Žara, 2000. — 486 p.
18. Mączak A. Klientela. — Warszawa, 1994. — 357 s.
19. Urzędnicy wołyńscy XIV–XVIII wieku. Spisy / Opr. Marian Wolski. — Kórnik, 2007. — 188 s.
20. Urzednicy wojewodztwa kijowskiego i czernichowskiego XV–XVIII wieku. Spisy / Opr. E. Janas i W. Kłaczewski. — Kórnik, 2002. — 344 s.
21. Wolff J. Kniaziowie litewsko-rusky od konca XIV wieku. — Warszawa, 1895. — 698 s.

Наталія Куляниця

ПРАВИТЕЛЬСТВО СТАРОСТЫ В ГОРОДЕ КРЕМЕНЕЦ 1560–1627 ГОДОВ

В статье исследовано правительство старосты в городе Кременце в те времена, когда его возглавляли князья Збаражские. На основе материалов Кременецкого земского суда раскрыта деятельность городских урядников, назначаемых князьями Збаражскими, которые были клиентами старосты.

Ключевые слова: город, замок, правительство, староста, судья, писарь.

Natalia Kulianitsia

AUTHORITY OF STAROSTA IN KREMENETS CITY IN 1560–1627s

The article studies the authority of starosta when it was headed by the Zbarazhsky princes. Starosta as a representative of the Supreme Ruler was in charge of a castle. The article examines starosta's authority as a government official in his administrative unit. After the reforms of 1564–1566s, when the new city government and new administrative units were created, the power of starosta increased. It is found out that a mandatory condition of getting authority was a sedentary life in the region as well. The article confirms that only a rich landowner could become a starosta. It highlights the activity of government officials appointed by the Zbarazhsky princes according to the materials of Kremenetsky Provincial Court. It is found that city officers were the starosta's clients.

Key words: city, castle, government, starosta, judge, scrivener.

Дата надходження статті до редакції: 14.05.2017 р.